

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นการจัดการศึกษาที่มีลักษณะ เฉพาะ กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนการสอนมีการเน้นการฝึกปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนภาคทฤษฎี ทั้งนี้ เพื่อให้ศึกษามีโอกาสนำความรู้มาใช้ในการสภาพการณ์ที่เป็นจริงมากที่สุด การฝึกปฏิบัติจะฝึกปฏิบัติทั้งในสถาบันและในชุมชน นักศึกษาพยาบาลต้องฝึกปฏิบัติทั้งในเวลากลางวันและเวลาวิกาล นักศึกษาพยาบาลต้องปรับตัวกับการปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย ต้องพบกับระเบียบข้อบังคับ และหากเป็นการฝึกปฏิบัติในเวลาวิกาล นักศึกษาพยาบาลต้องปรับสภาพร่างกายและจิตใจให้มีความอดทนและพักผ่อนให้ตรงเวลา นอกจากนี้การเข้ามาอาศัยอยู่ในหอพักของสถาบันการศึกษาพยาบาลเพื่อให้เอื้อต่อการฝึกปฏิบัติงาน ก็จะเป็นภาวะสภาพแวดล้อมอีกแบบหนึ่งที่นักศึกษาจะต้องปรับตัว

นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขส่วนใหญ่คือสตรีเพศ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นบุรุษเพศ ลักษณะของวิชาชีพการพยาบาลในสายตาของคนส่วนใหญ่ ในสังคมโดยทั่ว ๆ ไป มักจะถูกมองว่าเป็นวิชาชีพที่เหมาะสมกับสตรีเพศมากกว่า (Aldag & Christensen, 1967 ; Vaz, 1968; Aldag, 1970; Minnigerode, Kaysey-Jones & Garcia, 1978 ; Egeland & Brown, 1988 ; Pontin, 1988 ; อรทัย ผลเนื่องมา, 2530) ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้ผู้ที่ เป็นบุรุษเพศหรือเป็นชายนั้นเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีตั้งแต่แรกเข้ามาศึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาล (Vaz, 1968) ความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายมักมาในรูปของความขัดแย้งในบทบาท เท่าที่ทำได้มีการศึกษาไว้ก็คือ นักศึกษาพยาบาลชายมีความยากลำบาก ในการผสมผสานระหว่างความเป็นชายและการดำรงบทบาทพยาบาลในสังคม (Greenberg & Levine, 1971)

วิชาชีพการพยาบาล มีลักษณะทางการศึกษาที่ต้องเผชิญ กับความเครียดในการปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ นอกจากนักศึกษาพยาบาลชายจะเครียดกับการเรียนในภาคทฤษฎีแล้วนักศึกษาต้องเรียนภาคปฏิบัติ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของวิชาชีพการพยาบาล นักศึกษาต้องลงมือปฏิบัติจริงกับชีวิตของผู้ป่วย ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างหนักเกี่ยวกับการให้การดูแลพยาบาลผู้ป่วย ทั้งกลางวันและกลางคืน ต้องเสียสละเวลาในการพักผ่อนเพื่อการศึกษาตามรูปแบบลักษณะบทบาทของวิชาชีพการพยาบาล ก็คือต้องเป็นผู้ที่เสียสละ อดทนและมีจรรยาบรรณใช้เวลาคลุกคลีอยู่กับผู้ป่วยมากกว่าวิชาชีพใด ๆ และต้องอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด (Auster, 1979) ต้องตระหนัก ในเรื่องของการรับผิดชอบสูง มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ มากมาย บางครั้งต้องตัดสินใจ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ตื่นเต้น และความเศร้าเสียใจ จึงทำให้นักศึกษาพยาบาลชายมีแนวโน้มที่จะวิตกกังวล ลับซ่องใจ และมีความเครียด ในบทบาทของการเป็นนักศึกษาพยาบาล ผู้ซึ่งจะประกอบวิชาชีพการพยาบาลในอนาคต ค่อนข้างสูง อีกทั้งความกดดันหลาย ๆ อย่าง เช่น ต้องเข้ามาประจำอยู่ในหอพักของสถาบันที่จัดไว้ให้ โดยเฉพาะอยู่ในแควดวงของนักศึกษาพยาบาล และคณาจารย์ที่เป็นสตรี สภาพชีวิตประจำวันที่ต้องอยู่ในหอพักวิทยาลัยพยาบาล ถึงแม้ว่าวิทยาลัยพยาบาลจะมีนโยบาย อนุญาตให้นักศึกษาพยาบาล สามารถออกไปพัก ในหอพักภายนอกวิทยาลัยแล้วก็ตาม แต่ชีวิตประจำวันโดยส่วนใหญ่ก็ยังต้องใช้เวลากับการศึกษาทั้งในภาคทฤษฎี และฝึกภาคปฏิบัติ มีเวรเข้า บ่าย ดึก บนหอผู้ป่วยอยู่นั่นเอง ในสภาพของการฝึกปฏิบัติ เกิดความขัดแย้งต่อบทบาทการแสดงออก การไม่ยอมรับในบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วย และความตึงเครียดที่เกิดจากการไม่มั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีมากกว่านักศึกษาพยาบาลหญิง (Sherrod. R.A., 1991)

เมื่อนักศึกษาพยาบาลชายมีความเครียดในบทบาท บางครั้งเกิดปัญหาถึงกับต้องออกจาก การศึกษาวิชาชีพกลางคัน (Blankenship, Jane Carol, 1991) หันไปเลือกเรียนวิชาชีพอื่น เช่น สมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยใหม่ โดยรอสอบในปีต่อไป ต้องเสียเงินค่าใช้จ่าย การศึกษาเป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่ฐานะทางเศรษฐกิจของตนไม่เอื้อ นักศึกษาพยาบาลชายที่ยังคงอยู่ในวิชาชีพ ก็จะเรียนวิชาชีพพยาบาลต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีจุดมุ่งหมาย ผลการเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ Greenberg and Levine (1971) พบว่านักศึกษาพยาบาลชาย ที่ยังคงเรียน อยู่ในวิชาชีพพยาบาลมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป คือ ปัญหาเรื่องเงินเพราะการเข้าเรียนพยาบาลมีที่พักรักษาฟรี สนใจที่จะเรียนแพทย์มากกว่าแต่ไม่สามารถสอบเข้าได้ ไม่มีความสามารถพอที่จะเรียน

แพทย์ได้ ก็เลยมาเรียนพยาบาล พยาบาลชายเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในหมู่ของผู้หญิง และเหตุผลที่ว่ามียอดติวโรงเรียนและว่าวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เหมาะสมกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ในเรื่องของความก้าวหน้าในวิชาชีพ เห็นว่า ผู้หญิงมีความก้าวหน้ามากกว่าผู้ชาย โดยส่วนใหญ่ผู้ชายที่ทนทำงานหนักอยู่ได้เพราะเห็นว่าพยาบาลเป็นอาชีพของเขา ซึ่งบางครั้งต้องเผชิญหรือแข่งขันกับผู้หญิง บางเหตุผล แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้ง และวิจารณ์ถึง ความไม่เหมาะสม ของพฤติกรรมของเพื่อนนักศึกษาพยาบาลชายด้วยกัน ที่มีพฤติกรรมแสดงออกเหมือนผู้หญิง เหล่านี้เป็นเหตุผลที่พบจากการศึกษาในต่างประเทศที่ผ่านมา นักศึกษาพยาบาลชายที่อยู่ในสภาพที่เชื่อ ยึดถือ และยอมรับในเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าว ก็จะเกิดความท้อแท้ในการเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในการศึกษา ทำให้เกิดการชงักของระบบการจัดการศึกษาและส่งผลถึงสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาในที่สุด (Schoenmaker & Raclosevich, 1976) ซึ่งถือว่า เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษา นับว่าเป็นการเสียเวลา เสียงบประมาณ และสูญเสียทรัพยากรบุคคลไปอย่างน่าเสียดาย

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่านักศึกษาพยาบาลชายมีความเครียดในบทบาท โดยมีปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่เป็นสาเหตุ และมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงบทบาท ของนักศึกษาพยาบาลชาย การศึกษาเกี่ยวกับความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายล้วนแล้วแต่เป็นการศึกษาในต่างประเทศ ส่วนในประเทศไทยนั้นยังไม่มีการศึกษาในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย โดยเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะบทบาททางเพศ และการสนับสนุนทางสังคม

หากบุคคลเกิดความเครียดในบทบาทสูง จะทำให้ความพึงพอใจในงานลดลงและจะเกิดความเบื่อหน่ายในการทำงาน หรืออันการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ตนดำรงอยู่ อันจะส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานลดลง (Hardy & Conway, 1988) บทบาทเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นโดยตัวบุคคลและสังคมที่แวดล้อมความเครียดในบทบาทจึงอาจถูกก่อให้เกิดขึ้นได้จากโครงสร้างทางสังคมและตัวบุคคลที่ดำรงบทบาทนั่นเอง การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด หากบุคคลได้รับการสนับสนุนอย่างถูกต้อง และเพียงพอก็เปรียบเสมือนบุคคลนั้นมีตัวกันชน (Cohen & Wills, 1985) จากแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะบทบาททางเพศ และการสนับสนุนทางสังคมกับความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเป็นแนวทาง

ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดในบทบาท ของนักศึกษาพยาบาลชาย ในแต่ละลักษณะ ได้แก่ ความขัดแย้งในบทบาท ความคลุมเครือในบทบาท ความคาดหวังในบทบาทมากเกินไป ความไม่เหมาะสมในบทบาทและความด้อยความสามารถในบทบาท ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัด กระทรวงสาธารณสุข

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะบทบาททางเพศและการสนับสนุนทางสังคม กับความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายในวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข

3. เพื่อศึกษาตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับความเครียด ในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย ในวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาพยาบาลชายเป็นตัวป้อนเข้าที่สำคัญในระบบการศึกษาพยาบาล บทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายถูกคาดหวังและกำหนดจากตัวนักศึกษาพยาบาลชายเองจากเพื่อนนักศึกษาหญิง จากอาจารย์ผู้สอนจากทีมงานสุขภาพ อันได้แก่ แพทย์ พยาบาลประจำการซึ่งมีทั้งพยาบาลวิชาชีพ และพยาบาลระดับต้นไปจนถึงสังคมรอบด้าน ซึ่งหากความคาดหวังดังกล่าว ไม่สอดคล้องกันหรือไม่เหมาะสม ก็จะก่อให้เกิดความยากลำบาก หรือความคับข้องใจในการดำรงบทบาท หรืออาจกล่าวได้ว่านักศึกษาพยาบาลชายเกิดความเครียดในบทบาท หากบุคคลเกิดความเครียดในบทบาท หน้าที่การงานก็จะทำให้ความพึงพอใจในงานลดลง และเกิดความเบื่อหน่ายในการทำงานหรือในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ตนดำรงอยู่ อันจะส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานลดลง (Hardy & Conway ,1988) เกิดความล้มเหลวในระบบการศึกษา สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาไม่เป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ หรือไม่บรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (Schoenmaker & Raclosevich, 1976) จากการศึกษาและผลงานวิจัยพบว่าบุคคลจะเกิดความเครียดในบทบาทน้อยเพียงใดนั้น มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่อไปนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล เมื่อนักศึกษาพยาบาลมีวุฒิภาวะมากขึ้น ก็ย่อมจะปรับตัวเรียนรู้แสวงหาวิธีปฏิบัติหรือกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึก ความมั่นคงและพึงพอใจ (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2534) เมื่อบุคคลมีความรู้สึกมั่นคงจะมีการปรับตัวต่อความเครียดในบทบาทได้ดีขึ้นเช่นกัน ในทางตรงกันข้าม นักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรที่สูงกว่า ย่อมจะมีการปรับตัวต่อความเครียดในบทบาทได้ดีกว่าหลักสูตรที่ต่ำกว่า เนื่องจากมีความพร้อมในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับสติปัญญามากกว่าผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรที่ต่ำกว่า (ประดิษฐ์ ใจแก้ว, 2534) สำหรับสภาพทางการเงินของนักศึกษานั้น นักศึกษาที่ตนเอง และ ครอบครัวมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายก็ต้องเกิดความคับข้องใจ คอยวิตกกังวล และสามารถใช้ชีวิตในการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) นอกจากนี้ เหตุผลในการเข้าศึกษาวิชาชีพพยาบาลด้วยความชอบในวิชาชีพการพยาบาล อยากจะเป็นพยาบาล โดยความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นความสำคัญและคุณค่า ของการประกอบวิชาชีพซึ่งได้ช่วยเหลือผู้อื่น บุคคลกลุ่มนี้จะอยู่ในวิชาชีพด้วยความสุข มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน ไม่ทอดทิ้งโดยง่าย จากปัจจัยส่วนบุคคลข้างต้น ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ หลักสูตรที่ศึกษา สถานภาพทางการเงินของนักศึกษาและเหตุผลในการเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางลบ กับความเครียดในบทบาท ของนักศึกษาพยาบาลชาย

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม จำนวนนักศึกษาพยาบาลชายในชั้นเรียนในวิทยาลัยพยาบาลมีส่วนสำคัญในการทำให้ไม่เกิดอคติหรือความเครียดในบทบาท เพราะถ้าจำนวนนักศึกษาน้อยนักศึกษาพยาบาลชายจะมีความคิดเห็นว่าเป็นชนกลุ่มน้อย มองว่าวิชาชีพพยาบาล หรือสถาบันการศึกษาพยาบาลจะเป็นวิชาชีพหรือสถาบันที่มีลักษณะของผู้หญิง (Greenberg & Levine, 1971) ตำแหน่งที่ตั้งของหอพักนักศึกษาพยาบาลชายว่าอยู่ภายนอก หรือภายในสถาบันการศึกษาก็นับว่ามีความสำคัญเพราะนักศึกษาอาศัยอยู่ในหอพักสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของหอพักที่อยู่ภายนอกและภายใน

ลักษณะบทบาททางเพศของนักศึกษาพยาบาลชายกลุ่มที่มีลักษณะความเป็นชาย และความเป็นหญิงสูงทั้งคู่ (Androgyny) มีความสัมพันธ์ทางลบ กับ ความเครียดในบทบาท ของนักศึกษาพยาบาลชาย

การสนับสนุนทางสังคม Cohen & Will (1985) ได้ศึกษาผลกระทบของการสนับสนุนทางสังคม เพื่ออธิบายภาวะสุขภาพของบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยอธิบายว่า การสนับสนุนทางสังคมอันประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ การสนับสนุนด้านการประเมินการสนับสนุนด้านอารมณ์ และการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากบุคคลแวดล้อมต่าง ๆ จะช่วยลดภาวะวิกฤติของชีวิต โดยเป็นตัวช่วยลดความเครียดอันจะนำไปสู่ภาวะวิกฤติ บุคคลแวดล้อมของนักศึกษาพยาบาลชายในสถาบันการศึกษพยาบาล ซึ่งก็คือ เพื่อนนักศึกษาพยาบาลชายด้วยกันเอง เพื่อนนักศึกษาพยาบาลหญิง อาจารย์ผู้สอนและจากทีมงานสุขภาพ อันได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค เจ้าหน้าที่พยาบาล และแพทย์นั้น เป็นผู้มีบทบาทในงานและการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วยทั้งนี้รวมถึงในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลชายมากพอควร การสนับสนุนทางสังคมจะมีผลต่อการปรับตัว หรือการตอบสนองภาวะเครียดของบุคคล โดยที่การสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำหรือไม่มีเลย ทำให้เกิดความเครียดและส่งผลในทางลบต่อสุขภาพจิตในทางตรงข้ามหากนักศึกษาพยาบาลชายได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดีก็จะทำให้บุคคลมีสุขภาพจิตที่ดี จากแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมข้างต้น ตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

การสนับสนุนทางสังคม อันประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบคือ การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ การสนับสนุนด้านการประเมิน การสนับสนุนด้านอารมณ์ และการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร จากเพื่อนนักศึกษาพยาบาลชาย เพื่อนนักศึกษาพยาบาลหญิง อาจารย์ผู้สอน และจากทีมงานสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะบทบาททางเพศ และการสนับสนุนทางสังคม สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย

ปัญหาการวิจัย

1. ระดับความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายในวิทยาลัยพยาบาล สังกัด

กระทรวงสาธารณสุขเป็นอย่างไร

2. ตัวแปรใดบ้างมีความสัมพันธ์ กับความเครียด ในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

3. ตัวแปรใดบ้างสามารถพยากรณ์ระดับความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะบทบาททางเพศ และการสนับสนุนทางสังคม กับตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายรอยศึกษาในกลุ่มประชากรนักศึกษาพยาบาลชายที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ระดับต้น) ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาลชาย หมายถึง นักศึกษาชายที่ศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ระดับต้น) ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

2. บทบาทนักศึกษาพยาบาลชาย หมายถึง สิ่งที่นักศึกษาพยาบาลชายถูกคาดหวังทั้งจากตนเองและสังคม ให้กระทำตามหน้าที่ ในหลักสูตรการศึกษาพยาบาล ทั้งด้านการเรียนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ การปฏิบัติตามกฎระเบียบวิทยาลัย การอยู่หอพัก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล และการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้รับบริการตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

3. ความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย หมายถึง ความคิดความรู้สึกของ นักศึกษาพยาบาลชายต่อบทบาทพยาบาลกับความเป็นชายว่ามีภาวะกดดันต่อร่างกายและจิตใจทำให้ มีความวิตกกังวล ความคับข้องใจมีความยากลำบากในการปฏิบัติตามบทบาทนั้น ๆ ตามแนวคิด ของ Hardy & Conway (1988) โดยครอบคลุมองค์ประกอบดังต่อไปนี้

3.1 ความขัดแย้งในบทบาท หมายถึง ภาวะที่นักศึกษาพยาบาลชายรู้สึกว่ บทบาท ของพยาบาลกับความเป็นชายมีความขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกันครอบคลุมความขัดแย้งใน 3 ลักษณะ ได้แก่

3.1.1 ภาวะที่ความคาดหวังต่อบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย เกิดความ ขัดแย้งกันเอง (Intra Sender) พยาบาลชายปฏิบัติกรพยาบาลได้ไม่ดี

3.1.2 ภาวะที่ความคาดหวังต่อบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายคนหนึ่ง หรือ กลุ่มหนึ่งมีความขัดแย้งกับอีกบุคคลหรือกลุ่มหนึ่งต่อบทบาทเดียวกัน (Inter-Sender)

3.1.3 ภาวะที่ความคาดหวังต่อบทบาทสองบทบาท หรือมากกว่านั้น มีความ ขัดแย้งกันเอง ในตัวของนักศึกษาพยาบาลชายคนเดียวกัน (Inter-Role)

3.2 ความคลุมเครือในบทบาท หมายถึง ภาวะที่นักศึกษาพยาบาลชายรู้สึกว่ บทบาท พยาบาลชายไม่มีความชัดเจน ไม่ทราบว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร หรือขาดข้อมูลที่เพียงพอในการ กระทำบทบาทนั้น

3.3 ความคาดหวังในบทบาทมากเกินไป หมายถึง ภาวะที่นักศึกษาพยาบาลชาย รู้สึก ว่า บทบาทพยาบาลมีมากเกินไปที่จะสามารถกระทำได้ในเวลาที่มียู่

3.4 ความไม่เหมาะสมในบทบาท หมายถึง ภาวะที่นักศึกษาพยาบาลชายรู้สึกว่ บทบาท พยาบาลชายถูกคาดหวังจากสังคมไปในทางตรงข้ามกับ ทศนคติ ค่านิยม และการรับรู้บทบาทของ นักศึกษาพยาบาลชายเอง

3.5 ความด้อยความสามารถในบทบาท หมายถึง ภาวะที่นักศึกษาพยาบาลชาย รู้สึกว่ ตนขาดความรู้ ทักษะ และความสามารถที่เพียงพอในการดำรงบทบาทพยาบาล ที่ถูกคาดหวัง

4. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ หรือความรู้สึกของนักศึกษาพยาบาลชายที่ เกี่ยวข้องหรือ เกิดขึ้นกับลักษณะ เฉพาะตัวของนักศึกษาพยาบาลชาย ประกอบด้วย

4.1 หลักสูตรที่ศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยพยาบาล มีนักศึกษาพยาบาลชายศึกษาในหลักสูตร โดยรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และผ่านการสอบคัดเลือกของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ระดับต้น)

4.2 สถานภาพทางการเงิน หมายถึง สถานะทางการเงินของนักศึกษาพยาบาลชายในแต่ละเดือน ที่ได้รับมาจากครอบครัว ผู้ปกครอง หรือ ผู้สนับสนุนทางการเงินอื่น ๆ แบ่งออกเป็น 4 ระดับดังนี้

4.2.1 เหลือเก็บทุกเดือน

4.2.2 ไร้พอดีทุกเดือน

4.2.3 ไร้พอดีเป็นบางเดือน

4.2.4 ไร้พอดีทุกเดือน

4.4 เหตุผลในการเลือกเข้ามาศึกษาวิชาชีพการพยาบาล หมายถึง เหตุผลในการตัดสินใจสมัครและสอบคัดเลือกเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข แบ่งเป็น 3 ประการ คือ

4.4.1 ชอบวิชาชีพการพยาบาล

4.4.2 บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นเห็นสมควรให้เรียน

4.4.3 เหตุผลอื่น

5. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ หรือความรู้สึกของนักศึกษาพยาบาลชายที่เกี่ยวข้องหรือเกิดขึ้นกับลักษณะเฉพาะของบุคลากรและวิทยาลัยพยาบาลประกอบด้วย

5.1 จำนวนนักศึกษาชายในชั้นเรียน หมายถึง จำนวนรวมของนักศึกษาพยาบาลชายที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ ที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยพยาบาล

5.2 อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง อาจารย์ที่ได้รับมอบหมายจากทางสถาบัน ให้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลให้คำแนะนำทั้งด้านการเรียน กิจกรรม ภาวะเครียดต่าง ๆ ฯลฯ แก่นักศึกษาพยาบาลชาย

5.3 ตำแหน่งที่ตั้งของหอพัก หมายถึง สถานที่พักหรือหอพักของนักศึกษาพยาบาล

ชายตั้งอยู่ภายใน หรือ นอกวิทยาลัยพยาบาล

6. ลักษณะบทบาททางเพศ หมายถึง ลักษณะบุคลิกภาพที่แสดงถึงความเป็นหญิงหรือความเป็นชายซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามลักษณะบทบาททางเพศ ของกลุ่มตัวอย่างเอง คะแนนที่ได้จะถูกนำมาจัดแบ่งประเภทของลักษณะบทบาททางเพศ 4 กลุ่ม ตามแนวทางของ Bem (Bem Sex Role Inventory) ดังนี้

6.1 กลุ่มที่มีลักษณะความเป็นชายสูง (Masculinity) หมายถึง กลุ่มที่มีลักษณะความเป็นชายสูง แต่มีลักษณะความเป็นหญิงต่ำ

6.2 กลุ่มที่มีลักษณะความเป็นหญิงสูง (Femininity) หมายถึง กลุ่มที่มีลักษณะความเป็นหญิงสูง แต่มีลักษณะความเป็นชายต่ำ

6.3 กลุ่มที่มีลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงสูงทั้งคู่ (Androgyny) หมายถึง กลุ่มที่มีคะแนนสูงทั้งลักษณะความเป็นหญิงและลักษณะความเป็นชาย

6.4 กลุ่มที่มีลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงต่ำทั้งคู่ (Undifferentiated) หมายถึง กลุ่มที่มีคะแนนต่ำ ทั้งลักษณะความเป็นหญิง และลักษณะความเป็นชาย

7. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความจำเป็นและเป็นพื้นฐานที่นักศึกษาพยาบาลชายผู้ดำรงบทบาทนั้น ได้รับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม อันได้แก่ เพื่อนนักศึกษาพยาบาลชายด้วยกันเอง เพื่อนนักศึกษาพยาบาลหญิง อาจารย์ผู้สอน จากทีมงานสุขภาพ ซึ่งก็คือ พยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค เจ้าหน้าที่พยาบาล และแพทย์ ประกอบด้วย

7.1 การสนับสนุนด้านวัตถุ สิ่งของ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลชายได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนนักศึกษาพยาบาลชาย เพื่อนนักศึกษาพยาบาลหญิง อาจารย์ผู้สอน ทีมงานสุขภาพในความจำเป็นด้านเงิน แร่งงาน สิ่งของต่าง ๆ

7.2 การสนับสนุนด้านการประเมิน หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลชายได้รับความช่วยเหลือและให้คำแนะนำ จาก เพื่อนนักศึกษาพยาบาลชาย เพื่อนนักศึกษาพยาบาลหญิง อาจารย์ผู้สอนทีมงานสุขภาพ ในความจำเป็นด้านข้อมูลย้อนกลับและการให้การรับรอง

7.3 การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลชายได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนนักศึกษาพยาบาลชาย เพื่อนนักศึกษาพยาบาลหญิง อาจารย์ผู้สอน

ทีมงานสุขภาพในความจำเป็นด้านการให้ความรัก เอาใจใส่ให้เห็นอกเห็นใจ และให้การยกย่อง

7.4 การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลชายได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนนักศึกษาพยาบาลชาย เพื่อนักศึกษาพยาบาลหญิงอาจารย์ผู้สอน และทีมงานสุขภาพ ในความจำเป็นด้านการให้คำแนะนำข้อเสนอแนะและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารและคณาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชายสามารถนำผลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และหาทางลดปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียดในบทบาทของนักศึกษาพยาบาลชาย